

คำย่อและมาตราส่วน

กษ	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กม	กระทรวงมหาดไทย
อบต.	องค์การบริหารส่วนตำบล
พ.ศ.	พุทธศักราช = คริสตศักราช - 253 (พ.ศ. 2547 = คศ. 2504)
ไร่	มาตราวัดที่ดินของไทย = 400 ตารางวา หรือ 1,600 ตารางเมตร
ตารางวา	มาตราวัดที่ดินของไทย = 0.0025 ไร่ หรือ 0.007 เอเคอร์ หรือ 400 ตารางเมตร
เฮกเตอร์	มาตราวัดที่ดินของอังกฤษ; 1 เฮกเตอร์ = 2.47 เอเคอร์ = 10,000 ตารางเมตร

1. คำนำ

1. โครงการนี้เกี่ยวกับการผลิตปุ๋ยสัตว์เชิงอุตสาหกรรมในรูปแบบที่ก่อให้เกิดภาวะแวดล้อมที่ไม่สมดุล ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดที่ก่อให้เกิดผลภาวะจากพื้นดินในทะเลจีนใต้และในอ่าวไทย เป้าหมายของโครงการนี้คือ การลดผลกระทบทางลบมีการผลิตปุ๋ยสัตว์ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยเลือกพื้นที่สาธิตในประเทศจีน เวียดนาม และไทย โครงการที่เสนอนี้รวมทั้งโครงการอื่นที่จะเกิดขึ้นในทำนองเดียวกัน มีเป้าหมายที่จะลดมลภาวะที่เกิดจากพื้นดินคือจากการผลิตปุ๋ยสัตว์ ซึ่งก่อให้เกิดมลภาวะในเส้นทางน้ำระหว่างประเทศ

2. โครงการวิจัยที่เสนอนี้มี 4 องค์ประกอบคือ

1. กรอบโครงสร้างเงินโยบาย
2. การบริหารจัดการของเสียจากปุ๋ยสัตว์
3. การพัฒนาเครื่องมือที่จะช่วยประกอบการตัดสินใจ และการประสานงานระดับภูมิภาค
4. การจัดการโครงการและการติดตามผลงานโครงการ

องค์ประกอบแรก คาดว่าจะนำไปสู่การพัฒนาและการดำเนินการตามนโยบายในเรื่องการผลิตปุ๋ยสัตว์และการจัดการของเสียด้วยการใช้กฎหมายข้อบังคับที่เข้มงวดขึ้นและมีการบังคับใช้กฎหมายมากขึ้น ด้วยการมีสถาบันต่างๆ ที่มีประสิทธิผลมากขึ้น และด้วยการมีระบบแรงจูงใจที่มีประสิทธิผล

ส่วนผลจากองค์ประกอบที่ 2 จะเป็นการสาธิตเทคโนโลยีการจัดการของเสียจากปุ๋ยสัตว์ที่มีการพัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในฟาร์มปุ๋ยสัตว์ขนาดต่างๆ กัน รวมทั้งการเพิ่มคุณภาพของพื้นที่เพื่อการเกษตรที่อยู่รอบๆ ฟาร์ม องค์ประกอบที่สามจะเป็นการพัฒนาเครื่องมือต่างๆ เพื่อช่วยประกอบการตัดสินใจให้แก่ผู้สร้างนโยบายและเป็นการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และบทเรียนระหว่างประเทศทั้งสามที่อยู่ในโครงการที่มีประสิทธิภาพ และการติดตามงานโครงการอย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง/สถาบัน และทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการมีโครงการนี้เข้ามา

3. ในประเทศไทย, พื้นที่สาธิตอยู่ในสองอำเภอและจังหวัดคือ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี และอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

4. ประชากรที่เป็นชนพื้นเมืองในจังหวัดที่คัดเลือกเป็นจังหวัดสาธิตโครงการตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอและตำบลต่างๆ ดังในตารางข้างล่าง ข้อค้นพบที่สำคัญคือ ชนกลุ่มน้อยทั้งหมดไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบในเชิงวัฒนธรรมจากกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ

จังหวัดราชบุรี

อำเภอ	ตำบล	ชื่อชนกลุ่มน้อย	ผลกระทบจากโครงการ
เมือง	คูบัว	ไท-ยวน	ไม่มี
	ดอนตะโก	ไท-ยวน	ไม่มี
	อ่างทอง	ไท-ยวน	ไม่มี
	เจดีย์หัก	ไท-ยวน	ไม่มี
	หินกอง	ไท-ยวน	ไม่มี
	ดอนแร่	ไท-ยวน	ไม่มี
	คู้งกะถิน	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
	คู้งน้ำวน	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
	เมือง	ไทยจีน, ไท-ยวน	ไม่มี
ปากท่อ	ปากท่อ	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
	วังมะนาว	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
	วันดาว	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
	ดอนทราย	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
	ห้วยยางโทน	ไทยทรงดำ	ไม่มี
	บ่อกระดาน	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
	วัดยางงาม	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
	ยางหัก	ไทยกะเหรี่ยง	ไม่มี
วัดเพลง	เกาะศาลพระ	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
	วัดเพลง	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
ดำเนินสะดวก	ดอนขลุ่ย	ไทยทรงดำ	ไม่มี
	บัวงาม	ไทยทรงดำ, ไทยจีน	ไม่มี
บางแพ	วัดแก้ว	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
	บางแพ	ไทยเขมรลาวเดิม, ไท-ยวน	ไม่มี
	หัวโพ	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี

	วังเย็น	ไทยเขมรลาวเดิม	ไม่มี
อำเภอ	ตำบล	ชื่อชนกลุ่มน้อย	ผลกระทบจากโครงการ
	ดอนข่า	ไทยทรงดำ	ไม่มี
	โพหัก	ไทยพื้นถิ่น	ไม่มี
บ้านโป่ง	หนองปลาหมอ	ไท-ยวน	ไม่มี
	หนองอ้อ-หัวโป่ง	ไท-ยวน	ไม่มี
	ท่าป่า	ไทยลาวเวียง ไทยจีน, ไทยมอญ	ไม่มี
โพธาราม	หนองโพ	ไท-ยวน	ไม่มี
	บางกระโด	ไท-ยวน, ไทยมอญ	ไม่มี
	บ้านหม้อ	ไทยลาวเวียง	ไม่มี
	บ้านเลือก	ไทยลาวเวียง	ไม่มี
	บ้านสิงห์	ไทยลาวเวียง	ไม่มี
	คำปางเหนือ	ไทยลาวเวียง, ไทยจีน	ไม่มี
	นางแก้ว	ไทยลาวเวียง	ไม่มี
จอมบึง	จอมบึง	ไทยลาวเวียง, ไทยทรงดำ	ไม่มี
	รางบัว	ไท-ยวน	ไม่มี
สวนผึ้ง	ท่าเคย	ไท-ยวน	ไม่มี
	บ้านบ่อ	ไท-ยวน	ไม่มี
	สวนผึ้ง	ไทยกะเหรี่ยง	ไม่มี
กิ่งอ.บ้านคา	บ้านคา	ไทยกะเหรี่ยง	ไม่มี
	บ้านบึง	ไทยกะเหรี่ยง	ไม่มี
จ.ชลบุรี อ.เมือง	มาบไผ่	ไม่มี	-

แหล่งที่มา : กระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงานจังหวัดราชบุรี ชนกลุ่มน้อยแปดกลุ่มในจังหวัดราชบุรี พิมพ์โดยไม่มีวันเดือนปีที่ตีพิมพ์

: www.thai.net/pratburi/line/html

5. จากข้อมูลที่ได้จากข้าราชการและผู้มีความรู้ระดับท้องถิ่นและจากคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อกำกับดูแลโครงการ (National Steering Committee, NSC) ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ไม่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้ กับฟาร์มสาธิตต่างๆ ที่คัดเลือกไว้ในตำบลสาธิต หรือในบริเวณที่เป็นแหล่งรับน้ำเสียจากฟาร์มเหล่านี้ ดังนั้น จึงเชื่อว่าพื้นที่สาธิตที่เลือกไว้จะไม่มีผลกระทบด้านลบต่อชนกลุ่มน้อย
6. ในกรณีที่หากในอนาคตจะมีกิจกรรมต่างๆ ของโครงการสาธิตในบริเวณที่ชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ โครงการฯ จะพยายามทุกวิถีทางที่ลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดต่อชนกลุ่มน้อย ด้วยการออกแบบโครงการฯ การมีมาตรการด้านการก่อสร้าง การกำหนดระยะเวลาการก่อสร้าง สำหรับการสร้างระบบสาธารณะเพื่อกำจัดของเสียจากฟาร์มสุกรนั้น ผลกระทบในด้านลบจะอยู่ในระดับบุคคลและเป็นผลกระทบที่ไม่มากนักเพราะโครงการฯ อาจขอแลกหรือขอซื้อที่ดินของครัวเรือนของชนกลุ่มน้อยบางครัวเรือน เพื่อนำมาสร้างระบบกำจัดของเสียจากสุกรแบบสาธารณะ ดังนั้น โครงการจะไม่มีผลกระทบทางลบอย่างถาวรต่อวัฒนธรรมของครัวเรือนชนกลุ่มน้อยที่ได้รับผลกระทบและลักษณะของผลกระทบนั้นๆ จะไม่มีผลกระทบเชิงสังคมและเศรษฐกิจระดับชุมชน
7. หากมีชนกลุ่มน้อยอยู่ในพื้นที่สาธิตของโครงการทางธนาคารโลกจะจัดทำแผนพัฒนาชนกลุ่มน้อย (Ethnic Minority Development Plan, EMDP) ตามแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย (Operational Directive on Indigeneous People, OD 4.20) ซึ่งตามแนวทางฯ หรือยุทธวิธีนี้ ชนกลุ่มน้อยหมายถึงกลุ่มทางสังคม (social groups) ที่มีเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเด่นชัดต่างจากสังคมกลุ่มใหญ่และซึ่งอาจตกอยู่ในสภาพด้อยโอกาสในกระบวนการพัฒนาได้ ตาม OD 4.20 ชนกลุ่มน้อยจะมีลักษณะต่างๆ ในระดับมากน้อยต่างกันดังนี้
 - (ก) มีความผูกพันใกล้ชิดกับที่ดินของบรรพบุรุษและกับทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้น
 - (ข) มีการนิยามตนเองและถูกนิยามโดยผู้อื่นว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มทางวัฒนธรรมที่เด่นชัดต่างจากกลุ่มส่วนใหญ่
 - (ค) มีภาษาของตนเอง ซึ่งมักต่างจากภาษาประจำชาติ
 - (ง) มีสถาบันทางสังคมและการเมืองที่ใช้กันในกลุ่ม
 - (จ) มีระบบการผลิตซึ่งเน้นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน

8. ยุทธวิธีนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทำให้กระบวนการพัฒนามีความเคารพต่อศักดิ์ศรีสิทธิมนุษยชนและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธวิธีนี้ต้องการสร้างความมั่นใจว่าชนกลุ่มน้อยจะไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบจากกระบวนการพัฒนา และจะได้รับผลประโยชน์เชิงสังคมและเศรษฐกิจที่ชนกลุ่มน้อยนั้นๆ มองว่าเป็นผลประโยชน์ต่อเขาอย่างแท้จริง

2. ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

9. มีการย้ายถิ่นเป็นระลอกเข้ามายังประเทศไทย โดยเริ่มจากการย้ายถิ่นจากประเทศจีนเมื่อ 300 กว่าปีก่อน การผสมกลมกลืนกันระหว่างคนไทยกับผู้ย้ายถิ่นชาวจีนทำให้ยากต่อการแยกแยะระหว่างไทยพื้นเมืองและไทยเชื้อสายจีนซึ่งมีบทบาทสูงในด้านธุรกิจการค้าและมีฐานะทางเศรษฐกิจดีในประเทศไทย ปัจจุบันประเทศไทยมีประชาชนเป็นคนไทยร้อยละ 75 คนจีนร้อยละ 14 และคนในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ อีกร้อยละ 11
10. ชนกลุ่มน้อยอื่นๆ มีลาวอีสานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และชาวเวียดนามในสองสามจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเขตภูเขาตะเข็บชายแดนในภาคเหนือ มีชนกลุ่มน้อยเป็นชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น กะเหรี่ยง ละว้า เข่า อะข่า ลีซอ ม้ง เมี่ยน ขะมู และผีตองเหลือง ประเด็นที่รัฐบาลไทยเป็นห่วงเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่างๆ คือ การข้ามเขตแดนระหว่างประเทศและประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องกันคือเรื่องการให้สัญชาติไทย
11. ในจังหวัดชลบุรี ไม่มีชนกลุ่มน้อยแต่ในจังหวัดราชบุรีมีอยู่ 8 กลุ่ม คือ (1) ไทยพื้นถิ่น (2) ไทยจีน (3) ไท-ยวน (4) ไทยมอญ (5) ไทยเขมรลาวเดิม (6) ไทยลาวเวียง (7) ไทยกะเหรี่ยง (8) ไทยทรงดำ ชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่มตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานจนปัจจุบันมีสัญชาติไทยและอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญไทยทั้งหมด
12. ตามข้อมูลที่ได้จากเจ้าหน้าที่รัฐส่วนท้องถิ่นและผู้มีความรู้ในท้องถิ่นชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในพื้นที่สาขิตของโครงการในช่วงที่มีการเตรียมโครงการที่อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ตำบล	ชนกลุ่มน้อย*		
	กลุ่ม	รายได้ครัวเรือน ต่อปี (บาท)**	แหล่งรายได้
ปากท่อ	ไทยเขมรลาวเดิม	50,000 (\$ 1,250)	ทำนาข้าวเจ้า ทำสวน มะพร้าวและมะม่วง
วังมะนาว	ไทยเขมรลาวเดิม	50,000 (\$ 1,250)	
วันดาว	ไทยเขมรลาวเดิม	50,000 (\$ 1,250)	
ดอนทราย	ไทยเขมรลาวเดิม	50,000 (\$ 1,250)	
ห้วยยางโทน	ไทยทรงดำ	50,000 (\$ 1,250)	ทำนาข้าวเจ้าและข้าว เหนียว

หมายเหตุ : * เฉพาะชนกลุ่มน้อยในตำบลที่อยู่ในพื้นที่โครงการเท่านั้น

** จากการสนทนากับ ป้าลำควน ผู้นำไม่เป็นทางการของชุมชน

เขมรลาวเดิม เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2547

13. ไทยเขมรลาวเดิมมาจากกลุ่มชาติพันธุ์เขมร ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าอพยพเข้ามาเมื่อใดแน่ชัด แต่จากการบันทึกทางประวัติศาสตร์มีชาวเขมรจำนวนมากถูกบังคับจากการแพ้สงครามให้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดธนบุรีในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งราชวงศ์อยุธยา ในพ.ศ. 2314 พระเจ้าตากสินมหาราชในสมัยกรุงธนบุรีเป็นเมืองหลวงได้มีคำสั่งให้เขมรกลุ่มนี้ย้ายไปตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดราชบุรี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาคลายกับภาษาถิ่นเหนือ บันทึกซึ่งไม่เป็นทางการของชนกลุ่มนี้กล่าวว่าเดิมเป็นชาวสยามที่ตั้งรกรากกระจัดกระจายอยู่ในมณฑลอีสานของสยามประเทศ รูปแบบของการตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านแบบกลุ่ม (clustered villages) โดยมีครัวเรือนหลายครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน เขมรลาวเดิมมีระบบเครือญาติที่ผูกพันแน่นหนา นับถือทั้งผีบรรพบุรุษและพุทธศาสนา มีประเพณีประจำกลุ่มตลอดปี เช่น เดือนมีนาคมมีเทศกาลทำข้าวหลาม และในเดือนเมษายนเทศกาลปีใหม่ ความเป็นสมัยใหม่ (modernization) ได้เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดั้งเดิมของเขมรลาวเดิมไปมากจนกระทั่งปัจจุบันยากที่จะแยกเขมรลาวเดิมออกจากคนไทยทั่วไปและเขมรลาวเดิมรุ่นใหม่ก็ได้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างเคร่งครัดนัก อาชีพหลักของเขมรลาวเดิมกลุ่มนี้คือการทำนาและการทำสวน ในช่วง 30-40 ปีที่ผ่านมา พืชสวนหลักๆ คือ มะม่วง และมะพร้าว มีการจับปลาน้ำจืดเพื่อยังชีพและมีการแปรรูปปลาที่เหลือเก็บไว้บริโภค

14. ส่วนไทยทรงดำนั้น ถิ่นกำเนิดดั้งเดิมอยู่ที่แขวงสิบสองจุไทย ใกล้เขื่อนเปียนฟู ซึ่งอยู่ทางเหนือของประเทศเวียดนามด้านที่ติดกับประเทศลาว ถิ่นฐานเดิมนี้อยู่ในเส้นทางเดินทัพที่เวียดนามและจีนใช้ในการทำสงคราม เมื่อเกิดสงคราม ชุมชนของไทยทรงดำมักถูกทำลาย ประเทศสยามถือว่าไทยทรงดำเป็นชนกลุ่มน้อยได้อำណั กษัตริย์สยามจึงได้มีคำสั่งให้ชนกลุ่มนี้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาในสยามถึงห้าครั้ง ในพ.ศ. 2322 ไทยทรงดำย้ายเข้ามาอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรี สระบุรี ราชบุรี และจันทบุรี ในพ.ศ. 2335 มีการย้ายถิ่นมาอยู่ที่เพชรบุรี และกรุงเทพ ในพ.ศ. 2378 , 2379 และ 2381 มีการให้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่กรุงเทพก่อนจะให้ย้ายไปเพชรบุรี ต่อมามีการย้ายถิ่นภายในประเทศเองไปอยู่ในหลายจังหวัด เช่น สุพรรณบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สระบุรี ลพบุรี นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก สุโขทัย ชุมพร สุราษฎร์ธานี ปัจจุบันมีชุมชนชาวไทยทรงดำที่อำเภอปากท่อ บ้านแพ ดำเนินสะดวก และจอมบึงในจังหวัดราชบุรี ในด้านศาสนาชาวไทยทรงดำนับถือผีฟ้า และผีบรรพบุรุษ มีอาชีพเกษตรกรรมคือปลูกข้าว (agronomy) โดยเฉพาะข้าวเจ้าและข้าวเหนียว อาหารหลักคือ ข้าวเหนียว ผักและอาหารแปรรูปเองเช่น ปลาแห้ง ปลาร้า รวมทั้งอาหารสด เช่น ปลาน้ำจืด และเนื้อหมู ชาวไทยทรงดำยังชื่นชอบวิถีชีวิตเรียบง่ายและมีความเป็นปึกแผ่นทางชาติพันธุ์สูง
15. ชุมชนเขมรลาวเดิมและชุมชนไทยทรงดำอยู่ในเขตพื้นที่โครงการระดับตำบล ในอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี คือตำบลคอนทรายมีชุมชนเขมรลาวเดิมและตำบลห้วยยางโตนมีชุมชนไทยทรงดำ ที่ปรึกษาระดับชาติที่รับผิดชอบเรื่องการประเมินทางสังคมได้สัมภาษณ์ นายนิค เมืองสวัสดิ์ หัวหน้าชุมชนเขมรลาวเดิมในหมู่ 4 ต.คอนทราย เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ได้ข้อมูลว่าชุมชน/หมู่บ้านมี 200 ครัวเรือน โดยเป็นกลุ่มเขมรลาวเดิมทั้งหมด ส่วนใหญ่ทำนาข้าว การเพิ่มขึ้นของฟาร์มสุกรในพื้นที่มีผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในนาข้าว แต่ไม่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมเขมรลาวเดิม ชาวบ้านหมู่ 4 นี้ได้มีการทำเรื่องร้องทุกข์เรื่องการปล่อยน้ำเสียจากฟาร์มสุกรและยังผลให้กรมที่ดินประกาศให้ชุมชนและพื้นที่ของชุมชนเป็น “เขตสีเขียว” ผู้ที่ประกอบกิจการฟาร์มสุกรสามารถอยู่ในพื้นที่นี้ได้หากมีระบบกำจัดของเสียที่ดี ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมโดยรวมเริ่มดีขึ้น และมีความเป็นไปได้น้อยกว่าสมาชิกของชนกลุ่มน้อยนี้จำเป็นต้องย้ายถิ่น
16. ชาวไทยทรงดำเป็นชนกลุ่มน้อยในหมู่ 2 ตำบลห้วยยางโตน ที่ปรึกษาฯ ได้สัมภาษณ์ นางลำควน มหาพล ซึ่งเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมของชุมชนเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ได้ข้อมูลว่ามี 119 ครัวเรือน ประชากร 676 คนโดยทั้งหมดเป็นชาวไทยทรงดำ ในจำนวนนี้มี 470 คน (69.5%) ที่มีชื่อในทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าว

ว่าฟาร์มสุกรที่อยู่รอบชุมชนไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมของกลุ่ม แต่มีผลทางลบต่อน้ำในนาข้าว และให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่ามีผู้เลี้ยงสุกรสองสามรายที่จ่ายค่าชดเชยให้ชาวนาในหมู่บ้านที่มีผลผลิตข้าวลดลงเพราะน้ำเสียที่ไม่ได้บำบัดจากฟาร์มสุกรไหลเข้าที่นา ค่าชดเชยคือ 1,000 บาท/ไร่หากผลผลิตเสียหายหมดและลดเหลือ 500 บาท/ไร่ หากผลผลิตเสียหายครึ่งหนึ่ง มีการชดเชยเช่นนี้มาเป็นเวลา 5 ปีแล้ว โดยผู้เลี้ยงสุกรมีการทำสัญญากับชาวนาแต่ละรายไว้อย่างเป็นทางการที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ขณะสัมภาษณ์ มีครัวเรือนที่ทำนาข้าว 10 ครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบทางลบจากการปล่อย น้ำเสียที่ปราศจากการบำบัดจากฟาร์มสุกร

17. ชนกลุ่มน้อยในตำบลทั้งสองในเขตโครงการ มีสิทธิที่กล่าวไว้ในส่วนที่ 30

3. ยุทธวิธี

18. OD 4.20 ของธนาคารโลกเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกล่าวว่ายุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ การที่ชนกลุ่มน้อยนั้นๆ มีส่วนร่วมอย่างรู้ข้อมูล (informed participation) ดังนั้นในโครงการใดก็ตามที่มีผลกระทบต่อชนกลุ่มน้อยและสิทธิของกลุ่มนั้นๆ ในด้านทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจ จะต้องสามารถระบุความต้องการต่างๆ ของชนกลุ่มน้อยโดยการปรึกษาโดยตรง โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไปสอดใส่ในโครงการ และโดยการให้มีผู้ชำนาญการที่มีประสบการณ์เข้ามาร่วมโครงการตั้งแต่เริ่มแรก ก่อนจะกำหนดกิจกรรมหลักๆ ของโครงการ

19. แม้ว่าการสัมภาษณ์ตัวแทนของชนกลุ่มน้อยในพื้นที่โครงการแสดงว่าไม่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมและประเพณี ยุทธวิธีที่กล่าวไว้ในรายงานนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ดังกล่าว และสามารถนำไปปรับใช้กับชนกลุ่มน้อยในพื้นที่อื่นๆ ยุทธวิธีนี้จึงจะนำไปใช้กับโครงการจัดการของเสียจากปศุสัตว์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่จะทำได้

20. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตราที่ 30 กล่าวว่าจะไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือการกีดกันการขัดเกลาทางวัฒนธรรมเพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะกลุ่มชาวเขา วรรคที่ 3 ในมาตราที่ 30 กล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติเนื่องจากการใช้ชีวิตตามวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยแต่ละกลุ่มว่า

21. “บุคคลทุกคนมีความเท่าเทียมกันในสายตาของกฎหมายและได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันด้วยกฎหมาย ทั้งชายและหญิงมีสิทธิต่างๆ เท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อบุคคลต่างๆ เพราะความแตกต่างในแง่แหล่งกำเนิด ชาติพันธุ์, ภาษา, เพศ, อายุ, สภาพร่างกาย, สถานะของบุคคล, สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม, ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดทางการเมืองที่ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้”
22. มาตราที่ 49 ในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเวนคืนที่ดินโดยรัฐบาล กล่าวว่า จะเวนคืนไม่ได้หากปราศจากอำนาจของมาตราจำเพาะที่ให้เวนคืนได้เพื่อสาธารณะประโยชน์เพื่อความจำเป็นบางประการเช่น การส่งเสริมและปกป้องคุณภาพของสิ่งแวดล้อมหรือเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมให้ภาคอุตสาหกรรม เจ้าของที่ดินที่ถูกเวนคืนจะต้องได้รับการชดเชยอย่างเป็นธรรมภายในเวลาอันเหมาะสม บุคคลอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบเชิงลบจากการเวนคืนที่ดิน โดยรัฐบาลก็ต้องได้รับการชดเชยอย่างเป็นธรรมเช่นกัน
23. เพื่อให้การชดเชยเป็นไปอย่างยุติธรรม ปัจจัยที่ต้องนำมาพิจารณาได้แก่ ราคาขายปกติ สภาพและที่ตั้งของทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายไม่ได้ และความสูญเสียของบุคคลที่จะต้องได้รับที่ดินคืน กฎหมายเกี่ยวกับการให้ที่ดินคืนจะต้องกำหนดให้ชัดเจนถึงวัตถุประสงค์และช่วงเวลาในการใช้ทรัพย์สินที่เคลื่อนย้ายไม่ได้เหล่านั้น
24. ตามมาตราที่ 46 เกี่ยวกับ สิทธิของชุมชน “บุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนกลุ่มน้อยมีสิทธิที่จะดำรงไว้ ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมถิ่น และมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลย์และยั่งยืน” ยังมีมาตราอื่นๆ ในรัฐธรรมนูญที่คล้ายคลึงกับมาตรา 46 เช่น มาตราที่ 56, 59, 60, 76 และ 79

4. แนวปฏิบัติในการเตรียมแผนพัฒนาชนกลุ่มน้อย

25. แนวปฏิบัติเหล่านี้ต้องการให้แน่ใจว่าชนกลุ่มน้อยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอย่างครบถ้วน โครงการมีการปรึกษาหารือกับชนกลุ่มน้อย และชนกลุ่มน้อยได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนโดยโครงการ การมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อยมีประโยชน์ในแง่ที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้นเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ชนกลุ่มน้อยอาจได้รับหรือในแง่ที่จะปกป้องชนกลุ่มน้อยจากผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดจากโครงการ องค์ประกอบสำคัญของแผนพัฒนาชนกลุ่มน้อยคือ กระบวนการคัดกรองเบื้องต้น ตามด้วยการประเมินผลกระทบทางสังคม (social impact assessment) เพื่อดู

ระดับและลักษณะของผลกระทบของงานแต่ละด้านของโครงการ พร้อมกับพัฒนาแผนเชิงปฏิบัติการ (action plan) หากเห็นว่าเหมาะสม การปรึกษากับสมาชิกชนกลุ่มน้อยและการมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อย หัวหน้าชนกลุ่มน้อยและข้าราชการระดับท้องถิ่น เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาชนกลุ่มน้อยทั้งแผน

26. รายละเอียดเกี่ยวกับการคัดกรอง (screening) และการประเมินผลกระทบทางสังคม ได้กล่าวไว้ในส่วนต่อไป

27. ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าแนวทางต่างๆ ในแผนพัฒนาชนกลุ่มน้อยตั้งอยู่บนหลักการต่างๆ เกี่ยวกับสิทธิของชนกลุ่มน้อยดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีส่วนประกอบสำคัญคือ

1. ตัวแทนจากชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ทั้งชายและหญิงควรได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอเกี่ยวกับผลได้และผลเสียที่จะเกิดจากโครงการต่อชุมชนของตนและต่อสาธารณชน
2. กระบวนการตัดสินใจต้องให้ผู้แทนจากชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ มีส่วนร่วมด้วย
3. ชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ควรสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตนต่อประเด็นต่างๆ หากโครงการอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนของชนกลุ่มน้อยนั้นๆ และควรมีส่วนในการหาทางออกอื่นๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้มีผลได้ผลเสียที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

5. การคัดกรอง (screening)

28. ถ้าโครงการจะต้องถูกนำไปใช้ซ้ำอีกในพื้นที่อื่นๆ ที่มีชนกลุ่มน้อย โครงการใหม่นั้นจำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ที่สาริตที่โครงการเสนอมา ดังนั้น ตัวแทนของหน่วยปฏิบัติการตามแผนของโครงการ (Project Implementation Office, PIO), เจ้าหน้าที่ราชการระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและที่ปรึกษา (Consultants) จะต้องไปดูพื้นที่ในทุกระดับที่มีชนกลุ่มน้อยและที่เป็นตำบลซึ่งอาจถูกเลือกเข้าในโครงการ ขณะที่ไปปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ระดับตำบล ก่อนที่จะไปที่ตำบลต่างๆ PIO จะมีจดหมายไปยังตำบลต่างๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ระดับตำบลคือ อบต. ทราบว่า PIO จะขอเข้าพบเพื่อหารือเกี่ยวกับโครงการ จดหมายจะขอร้องให้ อบต. เชิญประชุมหัวหน้าชุมชนต่างๆ (ผู้ใหญ่บ้านและหัวหน้าอย่างไม่เป็นทางการ) และเจ้าหน้าที่ระดับตำบลที่สำคัญๆ เพื่อร่วมสนทนากฎหมายเกี่ยวกับโครงการ ขณะที่มีการเข้าเยี่ยมตามนัด เจ้าหน้าที่ อบต. และหัวหน้าชุมชนต่างๆ รวมทั้งผู้มีส่วนร่วมคนอื่นๆ จะถูกขอให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการจากมุมมองของกลุ่มตน

29. ในการเยี่ยมนี้ นักสังคมศาสตร์/ที่ปรึกษา จะทำการคัดกรองประชากรชนกลุ่มน้อยโดยขอความช่วยเหลือจากหัวหน้าชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ และเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น การคัดกรองจะเป็นการตรวจสอบเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้
- (ก) ชื่อของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ในพื้นที่
 - (ข) จำนวนชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่ม/เผ่าในพื้นที่
 - (ค) สัดส่วนของชนกลุ่มน้อยเมื่อเทียบกับประชากรในพื้นที่ทั้งหมด
 - (ง) จำนวนและร้อยละของครัวเรือนชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ที่เสนอว่าจะเป็นที่สาธิตของโครงการ
30. หากผลจากการคัดกรองปรากฏว่ามีชุมชนชนกลุ่มน้อยอยู่ในเขตที่โครงการสาธิตที่เสนออาจได้รับผลกระทบ จะต้องมีการวางแผนใหม่ประเมินผลกระทบทางสังคมในบริเวณนั้นๆ

6. การประเมินผลกระทบทางสังคม (social impact assessment, SIA)

31. SIA ควรเป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมและกระทำโดยที่ปรึกษาด้าน SIA, ตัวแทนของชนกลุ่มน้อยและตัวแทนจากกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีความชำนาญในการทำ SIA ทีม SIA ควรประกอบด้วยทั้งชายและหญิง และวิธีการศึกษาควรเป็นวิธีของการประเมินผล (ชุมชนชนบท) อย่างมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal, PRAs) และตามด้วยการมีประชุมชนกลุ่มย่อย (Focus group) กลุ่มต่างๆ (มากกว่า 1 ครั้ง) เพื่อให้เกิดการอภิปรายการทดสอบข้อมูลว่าตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ และการให้หรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเมื่อใดที่เหมาะสมและเป็นไปได้ การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ควรแยกตามเพศและสถานภาพทางเศรษฐกิจ
32. SIA จะเก็บข้อมูลที่จำเป็นในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน ข้อมูลที่จำเป็นนั้นได้แก่
- 1 ข้อมูลทางประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสุขภาพและการศึกษา
 - 2 ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ
 - 3 ข้อมูลทางสังคมและเศรษฐกิจ
 - 4 ผลกระทบต่างๆ ทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจจากกิจกรรมต่างๆ ของโครงการตามความเห็นของผู้ให้ข้อมูล
33. การเก็บข้อมูลจะเก็บจากการประชุมกลุ่มต่างๆ แยกกันได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนเผ่าต่างๆ สมาชิกเพศหญิงของชนกลุ่มน้อย สมาชิกเพศชายของชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะสมาชิกจาก

กลุ่มที่อยู่ในเขตอิทธิพล (Zone of influence) ของพื้นที่ที่เสนอเป็นพื้นที่สาธิตของโครงการ ที่ปรึกษาทางการประเมินทางสังคมจะรับผิดชอบการวิเคราะห์การประเมินทางสังคมและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาแผนปฏิบัติ (action plan) ร่วมกับผู้นำชนกลุ่มน้อยทั้งหลายและเจ้าหน้าที่ของโครงการ ถ้าการประเมินทางสังคมบ่งชี้ว่าโครงการที่เสนออาจมีผลกระทบเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญหรือชุมชนของชนกลุ่มน้อยไม่ยอมรับโครงการที่เสนอ โครงการนั้นก็ไม่น่าไปลงในพื้นที่นั้น ในกรณีนี้จะไม่มีขั้นตอนใดต่อไปอีก

34. หาก SIA บ่งชี้ว่ามีการตอบสนองในเชิงบวกจากชนกลุ่มน้อยดังกล่าว จึงควรมีแผนพัฒนาชนกลุ่มน้อย

7. แผนพัฒนาชนกลุ่มน้อย

35. แผนฯ ควรมีทั้งการนิยามว่าจะมีกิจกรรมการพัฒนาใดบ้าง รวมทั้งกิจกรรมใดบ้างที่จะป้องกัน บรรเทาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการ ในขั้นนี้อาจจะมีการทบทวนและปรับปรุงโครงการเพื่อให้เกิดผลสูงสุด

36. แผนพัฒนาชนกลุ่มน้อยควรประกอบด้วย

1. กรอบทางกฎหมาย (Legal Framework)
2. ข้อมูลพื้นฐานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ
3. ข้อมูลเกี่ยวกับการเช่าที่ดินและการเป็นเจ้าของที่ดิน
4. การมีส่วนร่วมระดับท้องถิ่น
5. การระบุเชิงเทคนิค (technical identification) กิจกรรมต่างๆในการพัฒนา การป้องกัน การบรรเทาและการแก้ไข
6. การบริหารเชิงสถาบัน (institutional management)
7. กำหนดการดำเนินงานโครงการ
8. การติดตามงานโครงการและการประเมินผล
9. ค่าใช้จ่ายและแผนการเงิน

8. การเตรียมดำเนินงานตามโครงการ

37. ที่ปรึกษาด้านต่างๆ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญระดับท้องถิ่นจากกระทรวงวัฒนธรรมจะรับผิดชอบในการอบรมเจ้าหน้าที่ของ PIO และกลุ่มทางสังคมต่างๆ ในท้องถิ่นให้สามารถเป็นงาน

และทำงานได้ในด้านการให้คำปรึกษา การคัดกรอง การประเมินผลกระทบทางสังคม การวิเคราะห์ และการจัดทำแผนต่างๆ เพื่อพัฒนาชนกลุ่มน้อย

38. หน่วยบริหารโครงการ (Project Management Office, PMO) และหน่วยปฏิบัติงานโครงการ (PIO) รวมทั้งข้าราชการระดับท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาชนกลุ่มน้อย (จัดให้มีเจ้าหน้าที่และงบประมาณพอเพียง)

9. การติดตามงาน

39. การดำเนินงานตามแผนฯ จะถูกควบคุมและติดตามงานโดยเจ้าหน้าที่ PIO และตัวแทนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับอำเภอและจังหวัด ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะต่างๆ จะมีการบันทึกไว้ในรายงานประจำทุก 3 เดือนและส่งให้ PMO และสำนักงานธนาคารโลกในประเทศไทยด้วย
40. PMO จะใช้อีกริสรภายนอกเพื่อทำการติดตามงานและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการเคลื่อนย้ายชุมชน (resettlement action plans) เพราะโครงการเองก็มีหน้าที่ติดตามงานกิจกรรมต่างๆ อยู่แล้ว หน่วยงาน/องค์กรภายนอกนี้จะเชื่อมครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจำนวนหนึ่งในแต่ละจังหวัดปีละหนึ่งครั้ง

10. กำหนดการ

41. การปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาชนกลุ่มน้อยนั้น ควรกำหนดให้ประสานสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการโดยรวม โดยหลักเหตุผลแล้ว การประเมินผลกระทบทางสังคมทั้งหมดทุกครั้งและการประชุมทั้งหลายเหล่า ควรเกิดขึ้นก่อนการออกแบบโครงการ ชดเชยที่ดินที่ถูกเวนคืนควรเสร็จเรียบร้อยอย่างน้อย 1 เดือนก่อนงานโยธา การติดตามงานควรกระทำตามเวลาที่เสนอแนะระหว่างการปฏิบัติงานตามโครงการ

11 งบประมาณ

42. แผนพัฒนาชนกลุ่มน้อยนั้นนอกจากจะมีกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ แล้ว ยังจะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายอย่างละเอียดที่จะเกิดจากมาตรการต่างๆ เพื่อบรรเทาและแก้ไขผลกระทบทางลบจากโครงการ และมาตรการการฟื้นฟูที่ชนกลุ่มน้อยในพื้นที่โครงการ มีสิทธิพึงได้รับ แหล่งทุนสำหรับกิจกรรมต่างๆ และแผนการเงินด้านต่างๆ จะใส่ไว้อย่างชัดเจนในตารางต่างๆ

12 การรายงานและการจัดเก็บข้อมูล

43. PIO จะจัดเตรียมแผนพัฒนาชนกลุ่มน้อยและส่งให้ PMO และคณะกรรมการระดับชาติ เพื่อกำกับดูแลโครงการ (National Steering Committee, NSC) รวมทั้งให้ธนาคารโลกในเวลาเดียวกันกับที่ PIO ส่งแผนการดำเนินงานประจำปีไปยังธนาคารโลกเพื่อให้ทบทวนและอนุมัติ เมื่อ NSC ส่งแผนการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์ไปยังธนาคารโลกเพื่อการอนุมัติ จะมีการทำรายงานแผนพัฒนาชนกลุ่มน้อยด้วย หากธนาคารโลกร้องขอ